Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ὑποκορ. τοῦ οὐσ. *ἄστρο* διὰ τῆς καταλ. *-ίτσι*.

1) Μικρὸν ἄστρον, ἀστερίσκος Κάρπ. —*Λεξ.* Δημητρ.: Ἄσμ.

Μ' ὡς γιὰ τὸ ριζικό της ἄστρο δὲν ἤβγε,
μόνον ἕναν ἀστρίτσι 'ς τὴν ἀνατολὴ
θελὸ καὶ βουρκωμένο κι ἀνεγνώριμο

Κάρπ. Συνών. ἰδ. ἐν λ. *ἀστερούδι*. **β)** Ἄστρον Πόντ. (Κερασ. Τραπ.): Ἄσμ.

Ἀστρίτσια μ' χαμηλώσετεν, | φεγγάρι μ' κάθα ἔλα

Κερασ. **γ)** Ὁ αὐγερινὸς Ἤπ. (Ζαγόρ.) Κρήτ.: Ἄσμ.

Ἄστρι μου κι ἀστρίτσι μου κι αὐγερινέ,
τί ταχὲ ξημέρωσες 'ς τὴ γειτονιά;

Ζαγόρ. Συνών. ἰδ. ἐν λ. *ἀστρομερίτης*. **2)** Ὁ ὄφις *ἀστρίτης* **1**, ὃ ἰδ., Ἤπ. (Δρόβιαν. Ζαγόρ. κ.ἀ.) —*Λεξ.* Δημητρ.: Φρ. *Ἀστρίτσι ποῦ μ' ἔφαγε!* (ἐπὶ συμφορᾶς. Συνών. φρ. *φίδι ποῦ μ' ἔφαγε!*) Δρόβιαν. *Εἶναι ἀστρίτσι* (πολὺ ζωηρός, εὐφυής) Ἤπ. *Τά 'χει ἀστρίτσια* (ἐνν. τὰ μάτια του, συνών. τῇ προηγουμένῃ) || Ἄσμ.

Ἔβαλε καὶ μαγείρεψε τριῶν φιδιῶν κεφάλια,
τοῦ ἀστριτσιοῦ καὶ τῆς ὀχιᾶς καὶ τῆς μονομερίδας

αὐτόθ.

Τσαπὶ καὶ φκιάρι ἅρπαξε καὶ 'ς τὸ βουνὸ εὑρέθη,
βγάζει ἀστρίτσι παρδαλὸ κι ὀχιὰ μὲ δυὸ κεφάλια

αὐτόθ.

Ἡ λ. ὑπὸ τὸν τύπ. *Ἀστρίτσι* καὶ ὡς τοπων. Κρήτ.

ἀστριτσοχιὰ ἡ, Ἤπ. —*Λεξ.* Δημητρ.

Ἐκ τῶν οὐσ. *ἀστρίτσι* καὶ *ὀχιά*.

Ὁ ὄφις *ἀστρίτης* **1**, ὃ ἰδ., ἔνθ' ἀν.: Γνωμ.

Ἂν σὲ φάῃ ἀστριτσοχιά, | σύμμασε βοτανικά.

Ἤπ.

ἄστριφτα ἐπίρρ. Πελοπν. (Μάν.) —*Λεξ.* Δημητρ. *ἄστριβα* *Λεξ.* Δημητρ.

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. *ἄστριφτος*.

Χωρὶς στρίψιμον.

ἄστριφτος ἐπίθ. κοιν. *ἄστριφτους* βόρ. ἰδιώμ. *ἄδουφτε* Τσακων. *ἄστριβος* πολλαχ.

Ἐκ τοῦ στερητ. *ἀ-* καὶ τοῦ ἐπιθ. *στριφτός*.

1) Ὁ μὴ κλωσθεὶς κοιν.: *Ἄστριφτο μαλλὶ-μετάξι-μπαμπάκι-νῆμα-σκοινὶ* κτλ. κοιν. *Ἄστριφτο στημόνι* Μέγαρ. *Κλωνὰ ἄστριβη* Βούρβουρ. *Ἀρπεδόνα ἄδουφτε* Τσακων. || Φρ. *Ἐπάντρεψε τὴν κόρη της μ' ἄστριφτη κλωστὴ* (ἄνευ δυσχερειῶν) Πελοπν. (Δημητσάν.) **2)** Ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον δὲν δύναταί τις νὰ συστρέψῃ *Λεξ.* Δημητρ.: *Ἄστριφτο σίδερο.*

ἀστρίφωτος ἐπίθ. σύνηθ. *ἀστρίφουτους* βόρ. ἰδιώμ.

Ἐκ τοῦ στερητ. *ἀ-* καὶ τοῦ ἐπιθ. *στριφωτός*.

Ὁ μὴ στριφωμένος, ὁ μὴ περιερραμμένος, ἐπὶ ἐνδυμάτων ἔνθ' ἀν.: *Ἀστρίφωτος γιακᾶς. Ἀστρίφωτο μανίκι* σύνηθ. Ἀντίθ. *στριφωμένος* (ἰδ. *στριφώνω*), *στριφωτός*.

ἄστρο τό, *ἄστρον* Πόντ. (Χαλδ. κ.ἀ.) *ἄδτρον* Πόντ. (Σούρμ. Τραπ.) *ἄστρουν* Λυκ. (Λιβύσσ.) *ἄστρὸν* Πόντ. (Τραπ. κ.ἀ.) *ἄστρεν* Πόντ. (Κρώμν. Σάντ. Σταυρ.) *ἄστρο* κοιν. καὶ Καλαβρ. (Μπόβ.) Καππ. (Σίλατ. Φάρασ.) Πόντ. (Ζησιν.) *ἄδτρο* Πόντ. (Οἰν.) *ἄστρου* βόρ. ἰδιώμ. *ἄστουου* Σαμοθρ. *ἄστρος* Ἀθῆν. (παλαιότ.) Καππ. (Ἀραβάν.) *ἄστρος* ὁ, Κύπρ. Πόντ. (Κερασ. Σαράχ. Τραπ.) *ἄδτρος* Πόντ. (Οἰν.) *ἄστρο* Πόντ. (Ὄφ. Σαράχ.) Πληθ. *ἄστρη* Ἤπ. (Ἰωάνν.) Θρᾴκ. (Αἶν.) Καλαβρ. (Μπόβ.) Κεφαλλ. Κρήτ. Κύπρ. Λυκ. (Λιβύσσ.) Μεγίστ. Πελοπν. (Μάν.) Πόντ. (Ἀμισ.) Σύμ. Τῆλ. *ἄστρᾶ* Πόντ. (Ἀμισ. Κερασ. Τραπ. Χαλδ. κ.ἀ.) *ἄδτρᾶ* Πόντ. Τραπ.)

Ἐκ τοῦ ἀρχ. οὐσ. *ἄστρον*. Ὁ τύπ. Πόντ. *ἄστρὸν* κατὰ τὸ αὐτόθι *ἥλὸν*, ὃ ἐκ τοῦ *ἥλιος*, τὸ δὲ *ἄστρεν* ὅπως καὶ ὁ *ἥλεν* τροπῇ τοῦ *ὀ* εἰς *ε*.

1) Ἄστρον κοιν. καὶ Καλαβρ. (Μπόβ.) Καππ. (Ἀραβάν. Σίλατ. Φάρασ.) Πόντ. (Ἀμισ. Ζησιν. Κερασ. Κρώμν. Οἰν. Ὄφ. Σάντ. Σαράχ. Σούρμ. Σταυρ. Τραπ. Χαλδ.): *Ἄστρο θαμπὸ-λαμπερό. Βγῆκαν τ' ἄστρα. Τ' ἄστρα λάμπουν 'ς τὸν οὐρανὸ* κοιν. *Τ' ἄστρα παίζουνε* (μαρμαίρουν) Νάξ. (Σαγκρ.) || Φρ. *Ἄστρο τῆς ἡμέρας ἢ ἄστρο τῆς αὐγῆς* (ὁ αὐγερινὸς) πολλαχ. *Τὸ ἄστρο τῆς τραμουντάνας* (ὁ πολικὸς ἀστὴρ) πολλαχ. *Τοῦ πουνέντη τ' ἄστρουν* (ὁ ἕσπερος) Λιβύσσ. *Τὸ ἄστρο τῆς νύχτας* (ἡ σελήνη) Κρήτ. (Σφακ.) *Ἔχασε τ' ἄστρο τῆς τραμουντάνας* (ἔχασε τὴν κατεύθυνσίν του. Συνών. φρ. *ἔχασε τὸ βούσουλα*) Κεφαλλ. Πάτρ. κ.ἀ. *Νὰ σβήσῃ τ' ἄστρο σου!* (νὰ ἀποθάνῃς!) Κύπρ. *Γυρεύει τ' ἄστρα* (ἐνν. τὴν ἡμέραν, ἤτοι ζητεῖ ἀδύνατα) Κεφαλλ. *Ρίχνω τ' ἄστρα* (μαντεύω διὰ τῆς παρατηρήσεως τῶν ἄστρων) Πελοπν. (Αἴγ.) *Μιλεῖ μὲ τ' ἄστρο* (συνών. τῇ προηγουμένῃ) Κεφαλλ. *Αὐτὸς πιάνει τ' ἄστρα* (ἐπὶ ἵππου δρομαίως τρέχοντος καὶ εἰς ὕψος πηδῶντος) Ἰων. (Κρήν.) *Αὐτὴ κατεβάζει τ' ἄστρα* (ἐπὶ πολυμηχάνου γυναικὸς) Μάν. *Πέταξι 'ς τ' ἄστρα* (ἔγινε ἔξω φρενῶν) Λέσβ. || Παροιμ. φρ. *Τ' ἄσπρα κατεβάζουν τ' ἄστρα* (διὰ τῶν χρημάτων τὸ πᾶν εἶναι κατορθωτὸν) κοιν. || Παροιμ. *Πέσαν τ' ἄστρα καὶ τὰ φάγαν τὰ γ'ρούνια* (ἐπὶ ὑψηλῶν ἀξιωμάτων περιελθόντων εἰς ἀναξίους) Σκῦρ. *Ἐπέσαν τ' ἄστρα κ' ἐφάαν τα οἱ δοῖροι* (ἐπὶ ἀνθρώπων ὑψηλῆς περιωπῆς οἵτινες ἐξέπεσαν) Ρόδ. || Αἴνιγμ. *Κλίθω κὰ τὸν οὐρανὸν καὶ σωρεύω τ' ἄστρᾶ* (ἡ λεπτοκαρέα. *κλίθω κὰ* = κλίνω κάτω) Τραπ. || Ἄσμ.

Σὰν ἥλιος λάμπ' ὁ μαῦρος του, σὰν ἄστρη ἡ φορεσιά του

Κρήτ.

Ἠὸ οὔλα ν' ἄστρη τῶν ἀστρῶν τὸν 'ποσπερίτην θέλω,
γιὰ νὰ μοῦ φέντζῃ τοὶς αὐκὲς νὰ πάω 'τὸεῖ ποῦ θέλω

Κύπρ.

Ἐπῆραν τ' ἄστρη τὸ νερό, τὰ νέφη τὸ πηάδι,
ἐπῆραν τὸ σταμνάκι μου οἱ νυχτοπαρωρῖτες

Τῆλ.

Βάλλει τὸν ἥλεν πρόσωπον, τὸ φέγγον ἐμπροκάρδιν,
βάλλει τ' ἄστρεν τ' ἐξίασπρον ἀνάμεσα 'ς σ' ὀφρύδᾶ
καὶ πάει Ἑλένε 'ς σὴ χαράν, λαλεῖ τὴν τραβῳδίαν

Σταυρ. Ἡ λ. καὶ ἐπὶ προσώπου ὡραίου ἢ προσφιλοῦς σύνηθ.: *Εἶναι ὡραία ἄστρο* σύνηθ. || Ἄσμ.

Ποῦ πάς, πουλλάκι μου γλυκό, ἄστρο μου ζηλεμένο,
ποῦ πάς, φεγγάρι μου λαμπρό, σπαθὶ ξεγυμνωμένο;

Θεσσ. (Ζαγορ.)

Ἄχι καὶ ποῦ 'ναι τ' ἄστρο μου τὸ λαβιρὸ νὰ φέξῃ
τὴ βονεμένη μου καρδιὰ νὰ μοῦ τὴ θεραπέψῃ

Κρήτ.

Ἄστρο, γλυκό μου ἄστρο, τὴ νεότη μου λυπήσου
καὶ μὴ μ' ἀφήσῃς ἔρμο 'ς τὸ πέλαο νὰ χαθῶ

Κεφαλλ. Συνών. *ἀστρή, ἀστρὶ* **1**. **β)** Ὁ αὐγερινὸς (σχῆμα κατ' ἐξοχὴν) σύνηθ.: *Ὡραῖος σὰν τὸ ἄστρο* σύνηθ. Συνών. ἰδ. ἐν λ. *ἀστρομερίτης*. **γ)** Ἡ σελήνη Κρήτ. **2)** Τὸ ἄστρον ὑπὸ τὸ ὁποῖον γεννᾶται ἕκαστος ἄνθρωπος καὶ τὸ ὁποῖον καθορίζει τὴν τύχην του ἢ τὸν χαρακτῆρά του σύνηθ. καὶ Πόντ.: *Ἐγεννήθηκε μὲ τ' ἄστρο του. Εἶναι γεννημένος σὲ καλὸ ἄστρο. Ἐγεννήθηκε σὲ κακὸ ἄστρο* πολλαχ. *Ὁ καθένας ἔχ' τ' ἄστρο τ', ὅσος κόσμος εἶναι 'ς τὴ γῆ, τόσα ἄστρα εἶναι 'ς τὸν οὐρανὸ* Θρᾴκ. *Τὸν ἐπῆρε ἀπὸ καλὸ ἄστρο* (τὸν συνεπάθησε) Κάρπ. Κρήτ. || Φρ. *Τ' ἄστρο σ' θελ'κὸν ἔν'* (*θελ'κὸν* = θηλυκὸν καὶ μεταφ. εὐνοϊκὸν) Πόντ. || Παροιμ. *Δὲν ἐσμεῖξα δ' ἄστρα των* (ἐπὶ ἐριζόντων συζύγων δι' ἀσυμφωνίαν χαρακτήρων) Κρήτ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ